DE EEUWIGHEID IN EEN KORT MOMENT

Elif Shafak

De eeuwigheid in een kort moment

Uit het Engels vertaald
door Manon Smits

Wereldbibliotheek

Eerste druk oktober 2026
Tweede druk december 2026

Oorspronkelijke titel *In One Brief Moment All Eternity*. Viking, imprint van Penguin Random House Group
© 2026 Elif Shafak
© 2026 Nederlandse vertaling Manon Smits / Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Omslagontwerp en -illustratie Emma Ewbank, op basis van afbeeldingen
© GRASSI Museum für Angewandte Kunst, Leipzig (foto: Christoph Sandig) en
© De Agostini/Getty Images
Omslagbewerking bij Barbara
Foto auteur © Ferhat Elik
NUR 302
ISBN 9789028454859
www.wereldbibliotheek.nl
Wereldbibliotheek maakt deel uit van Park Uitgevers

Dit verhaal gaat over een jongen die ooit
zelfs door zijn naasten werd beschouwd
als een mislukking, een teleurstelling.
Dit boek is voor al die mensen die zich
wellicht ook zo hebben gevoeld,
die werden vergeten en bejegend als 'de ander'.

Jij bent mijn zus, mijn broer.

Wat mij betreft, ik denk aan datgene wat ik altijd in mijn gedachten heb gehad – de literatuur.

– Brief van Flaubert aan zijn moeder vanuit Egypte

Geef het intellect op voor de liefde en je herkent
De eeuwigheid in een kort moment.

– Farid ad-Din Attar, *De samenspraak van de vogels*

Inhoud

De witte schaduw 9
Emma 17

DEEL EEN
De kleuren van de kindertijd

Geel, Paars, Roze, Groen, Verdigris, Rood, Kastanjebruin, Zwart, Blauw 27

DEEL TWEE
De kleuren van de tienerjaren

Azuurblauw, Messing, Grijs, Kobaltblauw, Citroengeel, Saffraangeel, Lila, Omberbruin, Zilver, Smaragdgroen 137

DEEL DRIE
De kleuren van de jongvolwassenheid

Scharlakenrood, Bruin, Karamel, Goud, Malachietgroen, Bordeauxrood, Petrol, Oranje, Karmozijnrood, Amber, Carneool, Violet, Sienna, Turquoise, Greige 229

DEEL VIER
De kleuren van de middelbare leeftijd

Vermiljoenrood, Alabaster, Maagdenpalmblauw, Mahoniebruin, Sepia, Ebbenzwart, Asgrauw, Roestbruin, Fuchsia, Brons, Ivoor 363

DEEL VIJF

De kleuren van de laatste levensfase

Purper, Abrikoos, Terracotta, Chocoladebruin, Ecru, Parelwit, Brandnetelgroen, Magenta, Zeegroen, Persimmon 435

Emma 506

Toelichting voor de lezer 509
Dankwoord 518
Verantwoording bij de Nederlandse vertaling 521
Verklarende woordenlijst 522

De witte schaduw

Aan de Seine, Frankrijk
18 april 1855

Als hij deze ochtend wakker wordt flitsen er maar twee gedachten door zijn hoofd: hij gaat de vrouw van wie hij houdt vermoorden, en dat zal hij vandaag doen.

Hij kleedt zich aan, langzaam, methodisch. Zijn rituelen kennen een vaste volgorde die hij exact moet aanhouden, ook al is dit geen gewone dag. Als eerste trekt hij een schoon linnen overhemd aan. Dan: een lange onderbroek van katoen, wollen kousen, leren pantoffels – in Constantinopel gekocht tijdens zijn grand tour door de Oriënt, toen hij syfilis en melancholie opliep die sindsdien geen van beide volledig zijn genezen. Hij trekt een fluwelen *robe de chambre* aan, in de kleur van opgedroogd bloed, en bindt die losjes vast om zijn middel. Op een wastafeltje in de hoek staat een porseleinen kruik met bijpassende kom waaruit hij wat water op zijn voorhoofd spettert. Hij fatsoeneert zijn haar en strijkt zijn snor glad, maar het gezicht dat hem in de spiegel aanstaart ziet er nog steeds zorgelijk en vermoeid uit. Het is lang geleden dat hij een goede nachtrust heeft gehad. Te veel nachtmerries. Meestal dezelfde nachtmerrie. Over haar. Altijd over haar.

Hij gaat aan zijn bureau zitten en kijkt door het raam, waar in de verte de zilverige rivierloop meandert. Hij is gefascineerd door de Seine – die grote slagader, vernoemd naar de Keltische godin Sequana – door dat rusteloze zwenken en zwellen waarmee de stroom zijn oevers afkalft, waardoor die zijn eigen herinneringen oplost, eeuwig in gevecht met zichzelf. Tegen de buitenkant van de ruit schrapen de bladeren van de tulpenboom – fluisterend in een taal die hij niet kan verstaan, maar die hij dolgraag ooit zou leren. Hij heeft geen idee hoelang hij in die toestand is blijven zitten, verzonken in zijn mijmeringen. Er klopt iemand aan zijn deur, eerst zachtjes, dan harder. *Tok-tok-tok.* Waarschijnlijk de oude dienstmeid die zijn ontbijt en de ochtendpost

komt brengen. Of misschien is het zijn moeder. Ze maken zich allebei zorgen over hem. Ze vinden dat hij zich de laatste tijd vreemd gedraagt, dat hij niet helemaal zichzelf is. Hij beseft dat hij eigenlijk een praatje met ze zou moeten maken – wat beleefdheden uitwisselen om hen gerust te stellen en ze te verzekeren dat alles is zoals het moet zijn. Bovendien moet hij wat eten. Hij heeft niets gehad sinds de kom runderbouillon van de vorige middag, en hij wil de vieze smaak in zijn mond graag verdrijven. Toch wil hij de deur niet opendoen. Hij weigert iemand in of uit deze kamer te laten – niet voordat de taak die hij zichzelf heeft gesteld is voltooid, en hij heeft besloten hoe hij de vrouw die hij in zijn hart heeft gesloten zal vermoorden.

Een pistool. Een mes. Een zwaard. Een pijl. Nee, die voldoen geen van alle. Hij overweegt haar van een dodelijke hoogte omlaag te laten storten. Hij zou haar ook voor een aanstormende trein kunnen duwen, of voor een op hol geslagen koets, net op het moment dat de wielen onafwendbaar dichtbij zijn. Of, bedenkt hij nu, hij zou haar ook in brand kunnen steken door een vlam bij de zoom van haar jurk te houden, of haar in de diepte van de Seine laten zinken, waar ze op de wrakken van gezonken aken zou stuiten, en de geraamtes van verdronken schippers die haar zijn voorgegaan. Hij zou haar natuurlijk ook van de steigers van een torenhoog gebouw kunnen gooien, zoals die arme metselaar in Parijs die te pletter viel tijdens de bouw van de Basiliek Sainte-Clotilde. Dat stond op alle voorpagina's. Maar nee, ook al overweegt hij die macabere mogelijkheden, zulke drama's wenst hij haar niet toe. Hij heeft iets heel anders in gedachten. Iets bijzonders. Opgeborgen in een glazen fles. Een geurloze substantie. Zacht, net sneeuw. De 'witte schaduw'. Zo noemden de alchemisten in vervlogen tijden het. Een veel te mooie naam voor zo'n dodelijk vergif.

Arsenicum.

Hij zal haar een kleine hoeveelheid laten slikken, een vuistvol. Om een man van haar leeftijd te vermoorden zou je waarschijnlijk meer nodig hebben, maar zij is heel tenger, en haar gezondheid laat te wensen over de laatste tijd, dus die dosis zou genoeg moeten zijn. Hij weet dat ze niet zal weigeren of wegrennen. Hij weet dat ze naar hem zal luisteren – beslist beter dan ze ooit naar haar eigen echtgenoot heeft geluisterd.

Die echtgenoot! Onhandig, incompetent en oersaai. Hij bedoelt het

goed, hoor, maar hij heeft geen enkele tact of charme. Oké, hij is arts, maar wel een tamelijk onwaarschijnlijke. Nee, Charles is geen serieuze rivaal. Nooit geweest. Zij is en blijft van hém – voor zover ze van iemand anders dan zichzelf kan zijn.

Ze waren altijd zo hecht, zij tweeën. Onafscheidelijk, om eerlijk te zijn. De afgelopen vijf jaar zijn ze nauwelijks uit elkaar geweest, zomer of winter. Zelfs op de dag dat ze met Charles trouwde, toen ze een hap van haar bewerkelijke bruidstaart nam – met een cupido van chocolade erbovenop – was hij erbij, vlak naast haar. Later, toen ze haar vinger prikte aan haar bruidsboeket was hij degene die de steek voelde. Toen ze geleend geld begon te verkwisten, zich helemaal liet gaan en steeds meer schulden maakte voor jurken en gordijnen en mooie vloerkleden, was hij degene die haar zonder mopperen vergezelde naar winkels en boetieks. Toen ze 's nachts de deur uit sloop om haar minnaars te treffen in gehuurde kamers of achtertuinen was hij degene die niet kon slapen door het gepieker. Hij is degene die haar opdofte in licht satijn, haar bloot gelaten schouders poederde en bloemen in haar haar stak voordat hij haar op pad stuurde naar een somptueus diner of een bal masqué om met onbekenden te flirten. En als ze dan schandelijk laat thuiskwam was hij degene die de lintjes van haar hoed losknoopte, haar korset losreeg en haar haakjes losmaakte, speld voor speld.

Ze had haar tekortkomingen en dat had hij ook altijd geweten. Ongeduldig en impulsief als ze was beging ze al te gauw jammerlijke fouten. Hij heeft haar geaccepteerd zoals ze is, niet zoals hij zou willen dat ze was. Maar nu moet hij degene zijn die een einde maakt aan haar leven. Hij moet de enige vrouw vernietigen van wie hij met heel zijn hart, geest en ziel heeft gehouden. Zijn borst verstrakt en zijn ademhaling wordt zwaar terwijl hij wordt overvallen door wroeging over wat hij zo meteen gaat doen. Hij fluistert haar naam hardop. Twee lettergrepen die elkaar raken en zich weer terugtrekken, als de vleugels van een mot die te dicht bij de vlam komt. Als de slag van haar wimpers terwijl ze knippert met haar ogen, in zo'n glanzende, donkerbruine tint dat ze bijna zwart lijken.

Em-ma

Zoveel emotie heeft hij samengeperst in zo'n korte naam. Zoveel dromen, uitdagingen en teleurstellingen heeft hij bijeengepakt in haar

korte bestaan, want ze is nog jong. Zelfs in haar nukkige buien, haar pruilerige verveling, was ze nog levendig en sprankelend, bijna onstuitbaar – zoals ze naar de horizon staarde, verlangend om te zijn waar het leven glamoureus is en lachen vanzelf gaat; de blos die op haar wangen kwam bij de minste aanwijzing van een compliment; de dauwdruppels glinsterend op haar rokken terwijl ze langs de rivieroever wandelde; het ruisen van haar jurk terwijl ze rozen in een vaas schikte; hoe haar haar omlaag viel langs een lichaam dat ernaar hunkerde om lief te hebben en te worden liefgehad…

Hij hoopt dat er ergens iets van haar zal blijven, ook als ze allang dood is. De gedachte dat ze deze wereld zonder een spoor verlaat zou hij ondraaglijk vinden. Zullen er in de toekomst – zeg over honderd jaar of misschien zelfs nog meer – mensen zijn die nog weten dat er ooit een mooie, charmante maar schandelijk bezoedelde vrouw genaamd Emma heeft bestaan? En zo ja, zullen diegenen haar naam dan enkel oproepen om haar ondeugden te verachten en haar slechte karakter te veroordelen? Hij wil niet dat ze op haar zullen neerkijken vanaf hun verheven voetstuk. Het is zo gemakkelijk om een ander te veroordelen; het is veel moeilijker om te proberen ze te begrijpen. Kon hij zijn lezers maar laten inzien dat er in ieder van ons een Emma schuilt, die heimelijk ontevreden is met wat we hebben en zoekt naar iets anders, iets beters, ook al hebben we meestal geen idee wat dat zou kunnen zijn. Hoe slim we ook menen te zijn, we zijn allemaal een deel van de tijd half wijs en half dom, en sommigen van ons zijn zelfs altijd half wijs en half dom.

Zijn schouders schokken terwijl hij probeert een snik te onderdrukken – maar dat lukt niet. Wie het ook is die achter de deur staat te wachten, diegene moet het geluid hebben gehoord, want het kloppen stopt. Gek genoeg stopt ook het schrapen van de tulpenboombladeren tegen het raam. Er daalt een verstikkende stilte neer, een langzaam wegebben van het leven. Op zijn bureau wenkt het manuscript hem om terug te keren naar het verhaal waaraan hij zoveel dagen en nachten heeft gewerkt. Elk meubelstuk in deze kamer wacht tot hij het huidige hoofdstuk zal afmaken en het lot zal bezegelen van madame Bovary.

Hij pakt zijn ganzenveer, doopt hem in de inktpot en schrijft:

Emma greep de blauwe fles, rukte de stop eraf, stak haar hand erin; haalde er een vuistvol wit poeder uit en begon het meteen op te eten.

Zodra hij de woorden op papier heeft gezet voelt hij een kramp in zijn buik die zijn ingewanden samenknijpt. Een scherpe pijn schiet door hem heen, grijpt in zijn binnenste, alsof hij een levende roofvogel heeft doorgeslikt en het beest zich nu met zijn klauwen een weg naar buiten probeert te banen. Het zweet parelt op zijn voorhoofd, maar hij dwingt zichzelf om door te schrijven:

… een bittere smaak in haar mond… ineens kreeg zij zó'n aanval van misselijkheid…

Ineens is hij misselijk. Er komt gal omhoog in zijn keel, waardoor hij moet kokhalzen. Naar adem happend buigt hij zich voorover en moet braken.

'Gustave, *chéri!*' klinkt de stem van zijn moeder aan de andere kant van de deur. 'Voel je je niet lekker, schat?'

Hij krimpt ineen. Het laatste wat hij wil is *maman* ongerust maken, ze maakt zich toch al zo snel zorgen, maar hij kan haar onmogelijk vertellen waarom hij zo van slag is. Hoe zou hij haar – of wie dan ook – moeten uitleggen dat zijn lichaam reageert op het arsenicum dat hij zijn geliefde personage heeft toegediend, zonder dat ze hem voor gek zouden verklaren? Wie zou er ooit geloven dat hij is getroffen door gruwelijke buikkrampen omdat hij een vrouw heeft vergiftigd die alleen in zijn verbeelding bestaat?

'Gaat het goed met je? Heb je koorts?' dringt zijn moeder aan terwijl ze aan de deurklink rammelt en de weerstand test. De ijzeren grendel kraakt maar blijft stevig zitten, zodat zij buiten blijft. 'Ik moet je zien! Laat me binnen, nu meteen!'

'Alles is goed, maman, wees gerust.' Hij veegt zijn mond af met de rug van zijn hand. Zijn kleren zijn besmeurd en stinken zurig. Hij moet zich weer wassen en zich omkleden.

'Maar ik dacht dat ik je hoorde…'

'Je hoeft je echt geen zorgen te maken, maman,' zegt hij zo overtuigend mogelijk. 'Ik smeek je, laat me alleen zijn. Ik wil niet gestoord worden.'

Tot zijn verrassing maakt zijn moeder geen bezwaar. Hij hoort haar weglopen door de gang, de ene wrokkige stap weerklinkend na de andere.

De daaropvolgende stilte wordt verstoord door het geluid van een vink voor zijn raam. Het is een opvallende roep, een reeks rollers die eindigt in een krul. Alsof dat de stimulans was waar hij op wachtte pakt hij de ganzenveer weer op, die hij had laten vallen, en doopt hem opnieuw in de inktpot. Het papier dat voor hem ligt staat vol doorhalingen en correcties. In die warboel voegt hij in zijn slordige handschrift het volgende toe:

> *En Emma begon te lachen, een ~~vreselijke~~ gruwzame, uitzinnige, radeloze lach… Een stuiptrekking wierp haar terug op ~~het bed~~ de matras… Zij was niet meer.*

Dit is het. Dit is alles wat hij vanochtend uit zijn pen kan krijgen. Hij heeft de afgelopen vijf jaar elke dag aan het verhaal van madame Bovary gewerkt. In die tijd heeft ze zijn geest bezeten, zijn dromen overheerst, zijn hart geclaimd, aan zijn verstand geknaagd. Hij heeft zijn best gedaan om voor iedereen verborgen te houden wat een dwangmatig effect die fictieve vrouw op hem had, omdat ze anders misschien zouden denken dat hij aan het doordraaien was. Zijn obsessie voor Emma was een rijke ertsader vol emoties waaruit hij de grootste gelukzaligheid en de diepste pijn delfde. Zijn verlangen naar haar was een put waar hij keer op keer in viel, telkens weer. Hij weet dat hij weliswaar haar leven heeft gevormd, maar dat zij net zo goed het zijne volledig heeft gevormd.

In alle romans die hij sinds zijn kindertijd heeft gelezen waren de vrouwelijke personages ofwel volkomen deugdzaam en engelachtig, ofwel volkomen slecht en duivels. Maar hij wilde een gewoon mens scheppen, een eenvoudige sterveling. Een alledaagse heldin die, hoe ondoelmatig ook, en zonder vooruitziende blik, uiteindelijk een mengeling is van goed en slecht, hoopvol en verdrietig, eenvoudig en subliem, net als iedereen op deze wereld. En nu is ze er niet meer. Hij heeft haar vermoord, en wat is gedaan kan niet ongedaan worden gemaakt.

Gustave Flaubert duwt zijn stoel weg van het bureau en staat op. Hij raakt bijna uit evenwicht als hij struikelt over een hookah die als een vervellende slang op de grond ligt – de waterpijp, een souvenir van zijn verblijf in Egypte als jongeman. Jong genoeg om te geloven dat hij ooit zou terugkeren naar de oevers van de Nijl, naar een stad genaamd Esna, naar een lemen huis met potten koriander op de vensterbanken en kittens slapend in een mandje op het erf. Een huis waar de sluier tussen aarde en lucht, als een doek van het fijnste Egyptische katoen, was weggerukt, waardoor hij getuige was geweest van armoede, ballingschap, vervolging, maar ook vriendelijkheid en schoonheid; het bestond allemaal naast elkaar.

Hij duwt de sentimentele herinnering terug naar de uithoeken van zijn geest en loopt naar de andere kant van de kamer. Met een zwakke, oppervlakkige ademhaling laat hij zich op zijn bed vallen. Eindelijk is hij zijn boek aan het voltooien, die allesverterende roman die hij zo nauwgezet heeft opgebouwd, maar toch voelt hij geen trots of opluchting, en ook geen zweem van triomf, alleen maar een gevoel van verlies. Het komt erg dicht bij rouw. Alsof hij een dierbare is kwijtgeraakt, en weet dat hij haar nooit meer zal zien. Hij trekt zijn knieën op naar zijn borst en begint te huilen.

Hij heeft al lang genoeg verhalen verzonnen om te snappen dat een schrijver elke vreugde, zielensmart en hevige begeerte waar zijn personages doorheen gaan zelf ook moet doorvoelen. Het goede, het slechte, en alles ertussenin. Niets menselijks kan ooit vreemd zijn aan de literatuur. Alleen in een kamer, dag in, dag uit, moet hij lachen en huilen, wordt hij woedend, opgewonden of gedeprimeerd, valt hij in stukken uiteen en heelt weer, en dat allemaal voor woorden. Schrijven is een soort waanzin – inventief, opwekkend en soms de moeite waard, maar hoe dan ook waanzin.

Hoe irrationeel het ook moge klinken, de narratieve reis kent zijn eigen alchemie. Die reis lost elke dualiteit op, vermengt realiteit en fantasie, verleden en heden, humor en droefheid, hoop en radeloosheid, het dichtbije en het verre, het gewone en het buitengewone, het vertrouwde en het vreemde, het zelf en het andere, het Oosten en het Westen… Op de een of andere manier begint ergens onderweg ook het onderscheid tussen ‘schepper’ en ‘schepping’ te vervagen. En het fictieve karakter is ook geenszins zo passief als je zou kunnen denken,

net zomin als de romanschrijver altijd de volledige controle over de tekst heeft. Dat weet hij maar al te goed. Maar wat hij niet had verwacht, en ook nooit had kunnen zien aankomen, is dat hij vandaag, nu hij zijn ongelukkige heldin arsenicum laat nemen, ook zichzelf schade berokkent.

Door Emma te vermoorden gaat er ook een deel van hemzelf dood.

Emma

O ja, gaat er een deel van hemzelf dood als ik doodga?! Mijn god, is dat waar? O, wat nobel en grootmoedig van monsieur Flaubert om dat te zeggen – alleen geloof ik er geen woord van! Waarom zou ik een man vertrouwen die zoveel moeite heeft gedaan om mij over te halen mezelf van het leven te beroven?

Laten we het eens even hebben over mijn tragische dood. Ik neem aan dat iedereen die *Madame Bovary* heeft gelezen zich mijn onfortuinlijk einde zal herinneren. Maar misschien weet niet iedereen hoe ik ben aangezien voor een idioot die schaamteloos is beetgenomen. Weet u, ik dacht dat mijn vertrek van de aarde een romantische finale zou worden – snel en netjes. Een fluitje van een cent. Een vredig wegglijden, net zo zachtaardig als in slaap dommelen op een zonnig weiland, het gras zacht en koel onder me, de lucht geurend naar kamperfoelie en sleutelbloem. Dat was min of meer wat ik verwachtte dat er zou gebeuren toen ik die blauwe fles pakte, de kurk eraf trok, het gif eruit nam en het doorslikte alsof het poedersuiker was. In mijn witte jurk, mijn haar smaakvol gerangschikt, was ik van plan om volkomen beheerst op bed te gaan liggen en me simpelweg terug te trekken uit deze gevangenis van een stad, deze ellendige wereld. Ik had gedacht een paar kalme minuten van contemplatie te hebben terwijl mijn hartslag gestaag afnam. Ik zou net zo elegant sterven als ik graag had willen leven – elegant en waardig tot mijn laatste ademteug. Charmant, *non?* Maar wat er daadwerkelijk gebeurde was niets van dat alles. Nadat ik het arsenicum had geslikt belandde ik in een nachtmerrie. Dat is omdat monsieur Flaubert zonder dat ik het wist een heel ander einde had gepland. De ene na de andere alinea vol onbeschrijflijke kwelling. Een hevige, afgrijselijke pijn beschreven tot in alle gruwelijke details. Ik deed er dertien pagina's over om dood te gaan, is dat

niet een beetje overdreven? Wat voor schrijver doet zijn fictieve personage zoiets afschuwelijks aan, en wat zegt dat over hem?

Als monsieur Flaubert me dan per se wilde vermoorden, had hij ook wel een vriendelijkere manier kunnen kiezen – een goed geplaatst pistool tegen mijn slaap, een pijl recht in mijn hart, of de rand van een afgrond onder mijn tenen. Die zouden stuk voor stuk passend zijn geweest voor een hoofdpersonage. Zelfs de guillotine, hoe akelig ook, zou nog te verkiezen zijn geweest boven dat afgrijselijke poeder dat hij me door de keel duwde. *Vraiment*, alles zou genadiger zijn geweest dan deze barbaarse behandeling! Pagina's vol lijden, mijn lichaam een schouwspel voor zijn lezers. O, Gustave Flaubert is echt een meedogenloze schrijver! Hij liet mijn gezicht blauw kleuren, mijn tong opzwellen als een pad, en allemaal bruine vlekken op mijn huid verschijnen terwijl ik bloed ophoestte. Alsof dat allemaal niet genoeg was voegde hij nog een schokkend detail toe na mijn langgerekte doodsstrijd: terwijl God mijn uitgeteerde ziel al ontving golfde er een zwart vocht uit mijn mond, alsof ik braakte. Waarom onderwierp Flaubert me aan zoveel wreedheid en verderf als hij echt van me houdt? Hij spreekt zichzelf voortdurend tegen. Hij zegt dat hij de hypocrisie van de maatschappij tegenover vrouwen aan de kaak wil stellen, maar intussen straft hij míj op de meest verachtelijke manier. Hij voert me arsenicum, en dan sluit hij zich overmand door schuldgevoel en verdriet op in zijn werkkamer – kotsend, jammerend en huilend. Past zo'n gedrag bij een man met een gezonde geest?

Hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik ervan overtuigd raak dat hij mijn verhaal een andere afloop had kunnen geven – zelfs een gelukkige, durf ik te beweren. Nu wil ik heus niet ontkennen dat ik vreselijke dingen heb gedaan in mijn leven, en daar ben ik niet trots op. Ik ben een slechte echtgenote geweest, en een nog slechtere moeder. Dat geef ik allemaal toe. Maar ik had met de jaren wijzer kunnen worden. Ik had op een waardige manier oud kunnen worden – met dunner, piekerig haar, mijn gezicht vol rimpels, en mijn hart verzacht door moeizaam verdiende lessen. Maar nee, monsieur Flaubert koos in zijn arrogante genialiteit voor iets anders. Hij is ijdel, zelfingenomen en stiekem overtuigd van zijn eigen virtuositeit – net als alle andere dichters en schrijvers, neem ik aan. O ja, en dan vooral romanschrijvers! Die zijn het ergste van allemaal! Vol waandenkbeelden, allemaal. Ze

zien zichzelf als kleine goden die denkbeeldige werelden tevoorschijn toveren en hun eigen intriges bedenken die ze vervolgens overladen met drama en suspense, terwijl ze de hele tijd net doen alsof ze meeleven met de worstelingen en tegenslagen van hun personages, en beweren dat ze aan hun kant staan – om ons vervolgens zomaar ineens te verraden en in de steek te laten.

Gustave Flaubert gaat er prat op dat hij een man van beschaafde manieren en verlichte ideeën is, maar is dat eigenlijk wel zo? Hij beweert dat hij de bourgeoisie veracht, en ondertekent zijn brieven met '*Bourgeoisophobus*' om te bewijzen hoezeer hij de middelmatigheid en het materialisme van de middenklasse verafschuwt, maar eigenlijk hoort hij daar zelf toch helemaal bij? Hij verklaart dat hij vastberaden is om de dubbelhartigheid van de maatschappij af te wijzen, en het idee te weerleggen dat vrouwen niet beschikken over *esprit de suite* – de mentale evenwichtigheid om moreel verantwoorde beslissingen te nemen. Nou oké, weerleg maar wat je wilt! Maar waarom moet ik daarvoor de prijs betalen?

Ik, Emma Bovary, ben gestigmatiseerd als 'de schandelijkste vrouw in de wereldliteratuur'. Maar schandaal was wel het laatste waar ik op uit was. Ik wilde alleen wat meer van het leven proeven buiten de krappe beperkingen die me waren opgelegd. Vanaf mijn kindertijd is me ingeprent wat ik niet mag zeggen, wat ik niet mag doen, wat ik zelfs niet eens mag dromen. Ik hunkerde naar iets meer. Wat mijn zonden betreft, dat waren er weliswaar veel, maar laat het duidelijk zijn dat ze niet voortkwamen uit trouweloosheid of losbandigheid, en ook niet uit de wellustige escapades en vleselijke verlangens waardoor ik nu waarschijnlijk tot in de eeuwigheid zal worden herinnerd. Ik zocht alleen maar liefde. Liefde en een beetje geluk – een verlossing van de ziel. *Un peu de joie de vivre.* Ik wilde ontdekken wat die prachtige woorden betekenden die ik alleen in romans was tegengekomen, maar nooit in het echt: hartstocht, extase, verlangen, euforie, *jouissance*… Is dat dan zo'n vreselijke misdaad? Ik probeer mijn ondeugden niet te bagatelliseren, maar is het niet een beetje oneerlijk om, in een wereld waarin moordenaars, misdadigers en allerhande smeerlappen vrij rondlopen, juist míj af te schilderen als de ultieme boosdoener? Ik wilde alleen maar op de wereld zijn als *une belle Parisienne.* En daarvoor voerde monsieur Flaubert me het dodelijkste gif.

Al die jaren hadden we een innige band, Gustave en ik. Elke ochtend dacht hij aan me zodra hij wakker werd, en ook elke nacht nam ik zijn gedachten in beslag, want hij is een nachtmens – dan trok hij zich terug aan zijn schrijftafel en pakte zijn ganzenveer op, waarna hij mij uit de schaduwen opriep. Hij heeft mij meer gezien, durf ik te stellen, dan zijn dominante moeder, zijn toegewijde oude dienstmeid Julie en zijn verweesde nichtje – de drie vrouwen met wie hij zijn huis deelt op middelbare leeftijd. Hij heeft beslist meer met mij gestoeid dan met die weelderig geschapen, heetgebakerde minnares van hem – Louise Colet – die hij af en toe bezoekt in Parijs, zich overgevend aan een snelle, stiekeme paringsdrang, al had hij liever gezien dat hun verhouding beperkt was gebleven tot het uitwisselen van liefdesbrieven op afstand. Hoe vaak heeft ze hem niet gesmeekt om terug te komen naar haar bed. *Kom toch in mijn armen, en leg je mond je weet wel waar, en kus me je weet wel waar, mijn grote stoere beer.* Wat een lef heeft dat mens! Ze stuurde hem briefjes – zorgvuldig opgevouwen dik crèmekleurig papier, verzegeld met gesmolten was en geparfumeerd met haar zware geur. Maar ondanks hun elegante voorkomen waren de berichten zelf een en al jaloezie en wrok: *Waarom kom je niet bij me langs, Gustave, je bent zeker weer bij de hoeren?*

Niet bij de hoeren, maar bij mij! Zijn favoriet!

Monsieur Flaubert vond altijd dat zijn grootste verantwoordelijkheid jegens mij was. Ook al was ik denkbeeldig, mijn gezelschap was tastbaarder voor hem dan de zachte strelingen en zoete kussen van zijn echt bestaande minnares. Hij had behoefte aan privacy om mij beter te leren kennen – eenzaamheid, ruimte en geduld. Hij is namelijk een langzame schrijver (vijf woorden per uur!), die worstelt met elke regel, elke komma, en werkt in het tempo waarin een bevroren vijver smelt onder de winterzon. Hij kan een hele middag zwoegen op één zin. Nauwgezet en veeleisend, altijd op zoek naar *le mot juste*.

Hij kende me door en door, en raadde elk onuitgesproken verlangen van me nog voordat ik me er zelf bewust van werd. Met de grootste zorg bezon hij zich op mijn jurken, stylede mijn kapsel, plande mijn uitstapjes – een *grande soirée* hier, een avondwandeling daar, waar ik misschien het pad zou kruisen van mensen die een veel glamoureuzer leven leidden dan ik. Maar toch, ondanks zijn warmte en genegenheid, liet hij me wegkwijnen in mijn ellende, en ontzegde me